

Växtnamn på folkspråket i Dalarne

Tomas Ljung

”Växtnamn på folkspråket i Dalarne” var titeln på ett gulnat papper som singlade ut ur en gammal bok inne på en av Faluns boklådor. Papperet fick jag till skänks av den vänlige innehavaren. Det är en urklippt sida ur en tidskrift, vilken jag till slut har lyckats spåra: nämligen *Lantbrukstidskrift för Dalarne* för år 1907. Förteckningen, vars vetenskapliga namn har uppdaterats, lyder:

A) Meddelanden från **Säfsnäs socken** af W. Gustafsson.

<i>Taraxacum officinale.</i>	Smörgubbe.
<i>Viburnum opulus</i>	Håltry.
<i>Vaccinium vitis idea</i>	Kröser (pluralis).
<i>Ledum palustre</i>	Vildpörs.
<i>Epilobium angustifolium</i>	Råmjölke. (<i>Elmört</i> tillagt i marginalen).
<i>Rubus chamaemorus</i>	(S)multra (Parentesen kring S tillagd m. anilin).
<i>Rhamnus frangula</i>	Sprakved.
<i>Geranium silvaticum</i>	Midsommarsrosor.
<i>Ranunculus acris</i>	Solöga.
<i>Anemone nemorosa</i>	Hvitveser (plur.).
<i>Anemone hepatica</i>	Blåveser.
<i>Caltha palustris</i>	Kabblök.
<i>Silene vulgaris</i>	Smällpung.
<i>Daphne mezereum</i>	Tjursbast.
<i>Myrica gale</i>	Strandhumble.
<i>Betula nana</i>	Vivangsrís.
<i>Alnus incana</i>	Ål.
<i>Salix caprea</i>	Säld.
<i>Orchis maculata</i>	Jungfru Mariehand.
<i>Convallaria majalis</i>	Lillkoyaljer (plur.).
<i>Scirpus caespitosus</i>	Hära.
<i>Triticum repens</i>	Kveke.
<i>Stellaria media</i>	Vattsarf.
<i>Sorbus aucuparia</i>	Runn.
<i>Heracleum sibiricum</i>	Björnpipa.
<i>Monotropa hypopithys</i>	Skogsfru.
<i>Pulsatilla vernalis</i>	Hedrosor (plur.).
<i>Filipendula ulmaria</i>	Mörtgräs.
<i>Larix europaea</i>	Engelsk gran.
<i>Trifolium pratense</i>	Sötgubbar (plur.).
<i>Polygala vulgaris</i>	Petri nyckel.

Meddelanden från **Västerbergslagen** – företrädesvis Grangärde
– af G. Adriansson.

<i>Cirsium vulgare</i>	Hvasstistel.
<i>C. arvense</i>	D:o
<i>Achillea millefolium</i>	Kalifonieblomma.
<i>Chamomilla recutita</i>	Tylkantuppor.
<i>Taraxacum officinale</i>	Smör och bondtuppor.
<i>Campanula patula</i>	Fingeborgsblomma.
<i>C. rotundifolia</i>	D:o
<i>Vaccinium myrtillus</i>	Blåbärsling.
<i>V. uliginosum</i>	Hundbärsling.
<i>V. vitis.idea</i>	Lingonsling (älv. Krösabärsris).
<i>Filipendula ulmaria</i>	Byttgräs.
<i>Lathyrus pratensis</i>	Käringtänder (förväxlas med Lotus). Äfven flera arter af <i>Viola</i> kallas Käringtand.
<i>Vicia cracca</i>	Musärt.
<i>Epilobium angustifolium</i>	Himmelsgräs.
<i>Galium boreale</i>	Litmåra.
<i>Galeopsis tetrahit</i>	Pipnässla.
<i>G. bifida</i>	D:o.

Vi ser att denna lista på ett flertal punkter kompletterar de tidigare växtnamnslistorna vi publicerat, både genom överensstämmelser och avvikelser. Förteckningen är troligen sammanställd av folkhögskolerektorn P. W. Wiström, som skrivit in sig i vår dalabotaniska litteraturhistoria åren innan med sina "Bidrag till Dalarnes flora" i Botaniska Notiser, samt "Växtgeografiska studier rörande öfvergången mellan den nordsvenska och mellansvenska kärlväxtfloran" 1906.

Tidigare införda folkspråkslistor har berört Floda (Trollius nr 11), Hedemora (nr 12), Dala-Järna (nr 17), Älvdalen (nr 18), Malung (nr 20) och Stora Tuna (nr 21) och i Trollius 24 kommer en namnförteckning från Bjursås. Har Du kännedom om redan gjorda sammanställningar från ytterligare socknar eller känner Du personer som har kännedom om gamla lokala växtnamn? Hör då av Dig till redaktionen. Detta även om Du inte har långa listor, utan bara ett eller annat växtnamn som Du inte vill skall falla i glömska.

Vi ska här inte vädra någon motsättning mellan den nya kärlväxtförteckningen och vår egen strävan efter mångfald, utan tvärtom se det som ett kompletterande arbete. Det är viktigt att inte alla de gamla lokalnamnen får sova i frid, utan att vi betänker hur centrala de är för vår förståelse för växternas användning, etymologi och historiska betydelse. Därtill är de ju ofta så poetiska! De lokala namnen är givetvis tänkta att tas med i den kommande Dalafloran.